

ASPECTE ALE INTEGRĂRII PRIN SPORT A PERSOANELOR CU DIZABILITATE MINTALĂ

ASPECTS OF SOCIAL INTEGRATION OF MENTALLY DISABLED PEOPLE THROUGH SPORTS

Mirela Dan¹, Ioan-Cosmin Boca²

Key words: social integration, mental disability, sports

Cuvinte cheie: integrare socială, dizabilitate mintală, sport

Abstract. Practiced in educational institutions but also in leisure, sport became a profession requiring not only active involvement but also participation to the show offered by him, thus having a large social area. **Purpose.** Emphasizing the importance of sport as a primary approach of social integration for people with mental disabilities. **Methods.** We analyzed the specialized literature using bibliographic study and we identified a total of 23 references from which we selected a number of 12 bibliographic materials that were representative to bring an additional argument to the importance of sport as a primary approach of social integration of persons with mental disabilities. In terms of form documents were consulted books and journals, various graphic and electronic information sources (internet). **Results.** Bibliographic references cited support the idea of the importance of social integration of people with mental disabilities through sports and they are addressing different aspects that together provide an overview of the complexity of this process, emphasizing the necessity to develop the right environment, both in terms of material and human resources, to achieve this goal in optimal conditions.

Discussions. Scientific research results and practical experience have shown the importance of exercise practice in general, and sport, especially for people with disabilities, which leads to the idea that the state, society must give more importance to the role of sport in his social policy and strategy regarding the protection of persons with disabilities.

Rezumat. Sportul, ca fenomen social, devine din ce în ce mai important în societățile moderne, în condițiile în care tot mai mulți oameni îl practică, se documentează despre sport sau îl privesc ca spectatori. Practicat în instituțiile de învățământ, dar și în timpul liber, sportul a devenit o profesie însemnând nu numai implicarea activă ci și participarea la spectacolul oferit de acesta, având așadar o largă arie socială.

Scop. Accentuarea importanței sportului ca modalitate principală de integrare socială a persoanelor cu dizabilitate mintală. **Metode.** Am analizat literatura de specialitate folosind metoda studiului bibliografic și am identificat un număr de 23 de referințe bibliografice din care am selectat un număr de 12 materiale bibliografice care au fost reprezentative pentru a aduce un argument în plus importanței sportului ca modalitate principală de integrare socială a persoanelor cu dizabilitate mintală. Din punct de vedere al formei documentelor consultate acestea au fost: cărți și reviste, diferite documente grafice și surse de informare electronică (internet).

Rezultate. Referințele bibliografice citate susțin ideea importanței integrării sociale a persoanelor cu dizabilitate mintală prin intermediul sportului și abordează diferite aspecte care împreună oferă o imagine de ansamblu asupra complexității acestui proces, acțuând necesitatea dezvoltării unui mediu adecvat, atât din punct de vedere material cât și al resurselor umane, realizării în condiții optime a acestui deziderat. **Discuții.** Rezultatele cercetărilor științifice și experiența practică au demonstrat importanța practicării exercițiului fizic, în general, și a sportului, în special, pentru persoanele cu dizabilități, ceea ce conduce la ideea că statul, societatea trebuie să acorde o mai mare importanță rolului sportului în politica sa socială și în strategia privitoare la protecția persoanelor cu dizabilități.

¹ Conf.univ.dr. - Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad; kineto2004@yahoo.com

² Prep.univ.drd. - Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad

Introducere

Ca ființă socială, omul este dependent de semenii săi. Această dependență se manifestă prin ajutor, posibilitatea de a comunica și coopera, ceea ce dă naștere la sentimente de apartenență și solidaritate umană, precum și la sentimentul de securitate a individului.

Sportul este un complex fenomen social, una din marile realități constructive ale societății de azi – Tudor Vianu.

Sportul, ca fenomen social, devine din ce în ce mai important în societățile moderne, în condițiile în care tot mai mulți oameni îl practică, se documentează despre sport sau îl privesc ca spectatori. Practicat în instituțiile de învățământ, dar și în timpul liber, sportul a devenit o profesie însemnând nu numai implicarea activă ci și participarea la spectacolul oferit de acesta, având așadar o largă arie socială. Nu trebuie omis faptul că nivelul de practicare a exercițiilor fizice, respectiv a sportului, reprezintă un indicator principal al stării de sănătate a societății.

Sportul, grație dimensiunilor sale socio-culturale, oferă practicanților o ocazie unică de a cunoaște alți oameni, de a comunica și coopera cu ei, de asumare a unor roluri diferite, de dobândire a unor atitudini morale (toleranța, respectul față de ceilalți etc.), de acceptare a atitudinilor legate de activitate (care contribuie la dezvoltarea personalității), de trăire a unor emoții mai greu de resimțit în alte sfere ale vieții, de acceptare a unor elemente pozitive ale stilului de viață (ex: în alimentație, repaus etc.), de adaptare la obiectivul propus (prin cooperare, coeziune și altele) etc. [1]

Procesul de modelare socială a omului prin sport se desfășoară pe parcursul întregii vieți.

Prin formele sale de practicare, sportul este accesibil întregii societăți (sport pentru toți, sport de performanță și sport adaptat); la început contribuie la socializarea copilului prin experimentarea diferitelor roluri în cadrul jocurilor; la vârstnici favorizează menținerea sau restabilirea contactului cu societatea; prin sport persoanele cu nevoi speciale reușesc să-și depășească limitele prin recunoaștere socială [2]; și nu în ultimul rând practicarea sportului oferă subiectului mijloace eficiente de relaxare activă alături de prieteni.

Particularități psihomotrice ale persoanelor cu dizabilitate mintală

Modalitatea cea mai răspândită și cea mai facilă de clasificare a deficienței mintale este după valoarea coeficientului de inteligență (CI). [3]

Conform acestui criteriu Radu, Gh. (1999) propune următoarea clasificare a deficienței mintale: [4]

- ✧ deficiență mintală ușoară (CI = 65-74);
- ✧ deficiență mintală moderată (CI = 50-64);
- ✧ deficiență mintală severă (CI = 30-49);
- ✧ deficiență mintală profundă (CI = <29).

Trebuie menționat faptul că testele de stabilire a coeficientului de inteligență se aplică, în general, în mod diferit de la o țară la alta, neexistând, o unitate a punctelor de vedere în privința acestei probleme. Specialiștii în domeniu afirmă că este foarte greu de stabilit o asemenea "baterie de teste" unitară la nivel internațional, date fiind condițiile de viață atât de diferite ale persoanelor cu dizabilitate mintală. [5]

Particularitățile psihomotrice ale persoanelor cu dizabilitate mintală:

- ✧ dificultăți în efectuarea mișcărilor fundamentale, în special în ceea ce privește coordonarea mișcărilor (coordonare oculo-motorie, auditiv-verbală);
- ✧ nivel scăzut de dezvoltare a calităților motrice, fapt care contribuie la alterarea calității mișcărilor;
- ✧ dificultatea sau imposibilitatea de a comunica sentimente, atitudini sau emoții prin gesturi adecvate;
- ✧ creștere excesivă în greutate cu repercursiuni asupra biomecanicii mișcărilor și echilibrului; [6]
- ✧ dificultăți în efectuarea mișcărilor datorită alterării tonusului muscular (de obicei hiperkinezie);

- ◇ dificultăți în orientarea și organizarea temporală manifestate prin incapacitatea de a percepe intervale de timp sau de a ordona succesiunea evenimentelor;
- ◇ probleme respiratorii (dificultăți în derularea actului respirator, dificultăți de ritm și control al respirației);
- ◇ dificultăți în percepția formei, manifestate prin nerecunoașterea unei anumite forme dacă poziția ei este schimbată sau prin dificultăți în recunoașterea și învățarea literelor; [7]
- ◇ tulburări la nivelul schemei corporale care duc la dificultăți manifestate pe plan perceptiv, motric și relațional;
- ◇ dificultăți în însușirea scrisului și cititului; [8]
- ◇ capacitate redusă de concentrare și instabilitatea atenției.

Aspecte ale integrării persoanelor cu dizabilitate mintală prin sport

Teoria învățării sociale a demonstrat că socializarea se face cel mai bine în mediul sportului. Practicarea activităților fizice și sportului a creat premisele dezvoltării acestui mediu, recunoscut ca favorabil socializării. [9]

Prin practicarea sportului, persoanele cu deficiență mintală au ocazia să experimenteze situații de viață inedite, să dobândească un grad sporit de autonomie și să aibă acces la noi activități culturale ce favorizează integrarea socială.

Efectele practicării exercițiilor fizice de către persoanele cu deficiență mintală pot fi grupate pe trei niveluri: [10]

- ◇ pe planul interacțiunii sociale, prin beneficiile aduse de interacțiunea cu semenii;
- ◇ pe planul imaginii de sine, prin creșterea încrederii în forțele proprii;
- ◇ pe planul condiției fizice, prin ameliorarea factorilor biologici.

Socializarea prin sport vizează, în egală măsură, individul și grupul, oferind o multitudine de beneficii tuturor celor care practică sportul fie că sunt copii, tineri, adulți, persoane cu dizabilități sau vârstnici, contracarând apariția unor probleme de natură medicală, psihologică, sociologică etc.

Influența pe care o are sportul asupra persoanelor cu dizabilități este multiplă: [11]

- ⊗ îmbunătățește și menține starea de sănătate;
- ⊗ constituie, prin mijloacele sale, elemente de recuperare, imediată și de durată;
- ⊗ favorizează educația sub multiple aspecte și dezvoltă personalitatea individului;
- ⊗ oferă posibilitatea stabilirii și menținerii unor contacte inter-umane atât între membrii categoriei defavorizate cât și cu membrii valizi;
- ⊗ constituie mijlocul cel mai facil de integrare în societate;
- ⊗ conduce la formarea unei opinii corecte, reale despre persoana cu dizabilități, necesară membrilor comunității pentru a-i înțelege și a-i accepta;
- ⊗ egalizează șansele la viață, la o activitate socio-profesională normală;
- ⊗ prin mijloacele sale oferă posibilități de dezvoltare a unor abilități necesare traiului de zi cu zi, făcând astfel posibilă scăderea numărului înșoțitorilor, la fel ca și timpul acordat de către aceștia pentru ajutor să fie mai mic;
- ⊗ educă spiritul de fair-play, respectul și înțelegerea pentru semenii;
- ⊗ constituie un mijloc eficace al terapiei ocupaționale;
- ⊗ contribuie la cunoașterea și dezvoltarea unor relații de prietenie cu alte persoane cu dizabilități pe plan internațional.

Concluzii

Rezultatele cercetărilor științifice și experiența practică au demonstrat importanța practicării exercițiului fizic, în general, și sportului, în special, pentru persoanele cu dizabilități, ceea ce conduce la ideea că statul, societatea trebuie să acorde o mai mare importanță rolului sportului în politica sa socială și în strategia privitoare la protecția persoanelor cu dizabilități.

Creșterea nivelului de independență și o integrare socială deplină a persoanelor cu dizabilități, rămân deocamdată doar niște deziderate. Din păcate, în absența unui mediu fizic complet accesibilizat și a aplicării eficiente a legislației adoptate de Statul Român, precum și a neimplicării suficiente a societății civile în sprijinirea cauzelor persoanelor cu dizabilități, poate apărea eșecul de integrare socială ce atrage după sine apariția la aceste persoane a sentimentelor de inutilitate, frustrare, neputință, marginalizare. Nu trebuie neglijat faptul că aderarea României la Uniunea Europeană în 2007 a deschis noi perspective, noi abordări ale problematicei persoanelor cu nevoi speciale, atât Statul Român cât și societatea civilă fiind nevoite să întreprindă o serie de măsuri în vederea alinierii la standardele ridicate ale democrațiilor europene. Societatea a parcurs un lung drum în ceea ce privește atitudinea față de persoanele cu dizabilități. Studiarea trecutului ne oferă oportunitatea reflectării asupra ceea ce dorim să dezvoltăm în viitor: o atitudine deschisă, constructivă, de acceptare necondiționată față de aceste persoane, o societate în care se oferă fiecărei persoane șansa unei existențe decente. [12] În sprijinul promovării sportului ca mijloc de integrare socială pentru persoanele cu dizabilități, anual, atât pe plan național cât și pe plan internațional se desfășoară numeroase competiții destinate persoanelor cu dizabilități.

De departe cel mai important eveniment sportiv al anului au fost *Jocurile Mondiale de Vară Special Olympics 2011* care s-au desfășurat la Atena în perioada 25 iunie – 4 iulie. La acest eveniment au participat peste 7000 de sportivi Special Olympics din peste 180 de țări, care au concurat la 22 de discipline sportive, arătând lumii potențialul nelimitat pe care-l au persoanele cu dizabilități intelectuale. România a fost reprezentată de o delegație formată din 50 de sportivi și antrenori. Sportivii Special Olympics din România au concurat la șase discipline: atletism, baschet unificat, fotbal unificat, bocce, gimnastică artistică și tenis de masă și s-au întors acasă cu 21 de medalii: 5 de aur, 9 de argint și 7 de bronz.

Bibliografie

1. Dragnea, CA, Mate-Teodorescu, Silvia, 2002, Teoria sportului, Editura FEST, București, p.28,
2. Dragnea, A și colab, 2000, Teoria educației fizice și sportului, Editura Cartea Școlii, București, p.98,
3. Marcu, V și colab, 2007, Vademecum de psihopedagogie specială, Editura Universității din Oradea, p.105,
4. Negulescu, I, 2006, Integrarea socială prin practicarea sportului și activităților fizice adaptate, Note de curs, București, p.19,
5. Dan, Mirela, 2007, Activități fizice și sportive pentru persoane cu handicap, Note de curs, Arad, p.28,
6. Teodorescu, Silvia, Bota, Aura, Stănescu, Monica, 2007, Activități fizice adaptate - pentru persoanele cu deficiențe senzoriale, mintale și defavorizate social, Editura Printech, București, p.145-146,
7. Negulescu, I. 2006, Integrarea socială prin practicarea sportului și activităților fizice adaptate, Note de curs, București, p.21,
8. Turcu, CT., Dulceanu, CR., 2009, Didactica sportului adaptat, Editura Solness, Timișoara, p.70,
9. Popa, Florica, 2005, Efecte ale practicării activităților fizice și sportului, Conferința Științifică Internațională în Domeniul Științei Sportului, Ediția a XIV-a - Performanța sportivă de vârf, între ipoteze și confirmări, București,

10. Teodorescu, Silvia, Bota, Aura, Stănescu, Monica, 2007, Activități fizice adaptate - pentru persoanele cu deficiențe senzoriale, mintale și defavorizate social, Editura Printech, București, p.149,
11. *** Comitetul Național Paralimpic Român, Programul național de sport pentru persoane cu handicap - Revigorarea III, <http://npc.org.ro/programe.html>, p.4
12. Boca, IC. 2008, Importanța îmbinării kinetoterapiei și terapiei ocupaționale în îmbunătățirea funcțională a pacientului paraplegic, Lucrare de licență, Oradea, p.73